

СТРАТЕГИЈА ЗАШТИТЕ И РАЗВОЈА ПОДРУЧЈА ПОСЕБНЕ НАМЕНЕ ПАРКА ПРИРОДЕ "ГОЛИЈА"

1.0. ПОЛАЗНЕ ОСНОВЕ

1.1. ПОЛОЖАЈ

Подручје Голије обухвата планине Голију, Радочело, источне делове Јавора и јужне делове Чемерна и припада у целини пространој планинској области Старовлашко-рашке висије, у оквиру које су и планински масиви Копаоник, Златибор, Златар, Мокра Гора и др.

Границу ширег подручја Голије, чине, углавном природни коридори, и то: Студеница на северу, Ибар на истоку, Новопазарска котлина са Рашком и Људском реком на југу, обронци Смиљевца и реке Вапе, на југу и Ношнице, на западу. Планина Голија је окружена на северу планином Јелицом, на истоку Копаоником, Чемерним и Радочелом, на западу Јавором, а на југу Златаром, Јадовником и висоравни Пештер.

Битну одредницу положаја Голије чини непосредан контакт на истоку са Ибарском магистралом, која повезује Београд са Косметом, Македонијом и Црном Гором и попречна магистрална саобраћајница Рашка - Нови Пазар – Сјеница, на југу. Најближа веза са западно-моравском магистралом иде од Ивањице, преко Пожеге. Ибарском долином пролази железничка пруга Краљево-Рашка-Приштина.

Важна регионална чворишта представљају општински центри Краљево, Нови Пазар и Ивањица, затим центри Рашка и Сјеница.

1.2. ПЛАНСКИ ОБУХВАТ

Утврђивање граница и величине површине подручја Голије које треба да буде предмет Просторног плана подручја посебне намене, суочено је са дилемама насталим различитим приступима истраживања, различитим статусним регулативама и професионалним критеријумима.

Израда Стратегије заштите и развоја и Просторног плана, истовремено се односи на три подручја посебне намене у оквиру јединственог простора, различитих развојних могућности и ограничења:

- **Парк природе "Голија"**
- **Резерват Биосфере "Голија-Студеница"** и
- **Подручје посебне намене**, које обухвата обе претходне намене и очекује се, сходно професионалним и међународним критеријумима, да дефинише и њихову заштитну зону.

1.2.1. Граница Парка природе "Голија"

Уредбом о заштити Парка природе "Голија" ("Службени гласник РС", бр. 45/01) утврђене су границе Парка којима је обухваћено **30 целих и 8 делова катастарских општина** (65,6% планског простора):

Општина Ивањица: *целе КО* - Брусник, Вионица, Врмбаје, Вучак, Глеђица, Градац, Дајићи, Добри до, Коритник, Куманица, Чечина, *и делови КО* - Ерчеге, Братљево, Медовине и Смиљевац;

Општина Краљево: *целе КО* - Брезова, Бзовик, Врх, Долац, Дражиниће, Милиће, Река, Рудно, *и делови КО* - Савово, Орља глава, Ушће, Засад;

Општина Рашка (*целе КО*): Биниће, Боровиће, Градац, Крушевица и Плешин;

Општина Нови Пазар (*целе КО*): Драмиће, Кузмичево, Мухово, Раст и Радаљица;

Општина Сјеница (*цела КО*): Шаре.

Уредбом су утврђене зоне/режими I, II и III степена заштите које се сматрају обавезујућим за израду планског документа.

**Површина Парка природе "Голија" је
75.183,00 ha**

1.2.2. Граница Резервата биосфере "Голија-Студеница"

Граница Резервата биосфере "Голија-Студеница" обухвата целу површину Парка природе која се налази на територији општина Ивањица и Краљево, према претходно наведеном списку, и то: 19 целих КО и 8 делова КО.

Површина Резервата биосфере "Голија-Студеница" је 53.804,00 ha.

1.2.3. Прелиминарне границе ППППН Парка природе "Голија" на основу Одлуке

На основу Програма израде Просторног плана подручја посебне намене Парка природе "Голија" и на основу њега донете Одлуке о изради ППППН Парка природе "Голија" ("*Службени гласник РС*", бр. 91/01) утврђене су прелиминарне границе подручја Просторног плана које обухватају 38 целих КО:

Општина Ивањица (15 КО): Брусник, Вионица, Врмбаје, Вучак, Глеђица, Градац, Дајићи, Добри до, Ерчеге, Коритник, Куманица, Чечина, Братљево, Медовине и Смиљевац,

Општина Краљево (12 КО): Брзова, Бзовик, Врх, Долац, Дражиниће, Милиће, Ушће, Река, Рудно, Засад, Орља глава и Савово,

Општина Рашка (5 КО): Биниће, Боровиће, Градац, Крушевица и Плешин;

Општина Нови Пазар (5 КО): Драмиће, Кузмичево, Мухово, Раст и Радаљица;

Општина Сјеница (1 КО): Шаре,

Одлуком су дефинисане границе Плана по принципу обухватања целих КО које су у границама Парка природе "Голија".

Површина подручја Плана према прелиминарним границама је 92.513,00 ha.

1.2.4. Границе истраживања за израду Стратегије ППППН Парка природе "Голија"

На основу функционалне, просторне и пределеоне анализе подручја и на предлог општина, Обрађивачи Плана су стали на становиште, да је потребно, истраживањима и документационом основом, проширити прелиминарне границе Плана и то на територијама општина Ивањица, Краљево и Сјеница. У границама истраживања су поред простора Плана дефинисаног Одлуком припојени атари/села која имају **идентичне природне и друге карактеристике, а функционално су зависна или су значајна за заштиту и развој подручја:**

Општина Ивањица (6 КО): Рокци, Мана, Косовица, Комадине, Ровине, Васиљевићи.

Општина Краљево (3 КО): Тадење, Ђаково, Мланча.

Границама истраживања је обухваћено укупно 49 села/КО, односно 64 насеља/засеока.

Општина Сјениц (2КО): Дуга Пољана, Брњица.

Површина простора у границама истраживања је 115.756,00ha.

2.0. ОПШТЕ ИНФОРМАЦИЈЕ О ПОДРУЧЈУ

Подручје Голије које је предмет **Просторног плана подручја посебне намене** административно припада трима окрузима: Моравичком, Рашком и Златиборском, а формира-

но је од делова пет управно-административних јединица, односно општина југозападне Србије.

Учешће општина у становништву и површини (Попис 2002.)

Општина	Подручје истраживања		Парк природе	
	Површина (у km ²)	Становништво	Површина (у km ²)	Становништво
Ивањица	592.61	5.762	431.63	3.667
Краљево	309.94	5.490	113.71	1.848
Рашка	126.23	1.096	126.23	1.096
Нови Пазар	58.91	961	58.91	961
Сјеница	69.87	1.444	28.65	378
Укупно	1157.56	14.752	759.13	7.950

Индикативно је, да на подручју Плана, а посебно Парка природе не постоји ни једно градско насеље. Већи урбани, односно општински центри се налазе ван ових подручја, са изузетком насеља

Ушће, које је из формалних разлога у саставу Плана.

Процентуално учешће становништва и територије општина (Попис 2002.)

Општина	Удео становништва општине 2002. год.		Део територије општине	
	Парк природе	подручје истраживања	Парк природе	подручје истраживања
Ивањица	10,3%	16,3%	39,6%	54,4%
Краљево	1,5%	4,5%	7,4%	20,3%
Рашка	4,1%	4,1%	18,9%	18,9%
Нови Пазар	1,1%	1,1%	7,9%	7,9%
Сјеница	1,4%	5,2%	2,7%	6,6%

Од кључног значаја за подручје су **расположиви природни ресурси**, будући да обимом, разноврсношћу и специфичношћу представљају основни критеријум за успостављање посебних режима заштите, коришћења и управљања.

Према релевантним подацима који су добијени од општина **Ивањица, Краљево и Сјеница** (84.1%, захваћене територије) на подручју је заступљена следећа структура намене и власништва:

- **шумско земљиште:** 51.6% (од тога: државно 54.4%, приватно 44.3% и у другим облицима својине 1.3%).
- **пољопривредно земљиште:** 44.9% (од тога: државно 8.0%, приватно 89.5% и у другим облицима својине 2.6%).
- **неплодно/остало:** 3.5%

Подручје Голије је суочено са бројним проблемима развоја јер на њему не постоји одговарајући фонд привредних и јавних објеката, као ни адекватна инфраструктура. Посебно је критична ситуација са постојећом мрежом путева.

Груба оцена економских ефеката показује смањен обим активног пољопривредног становништва, редуцираног радног контингента и сведеног на старосну групу становништва старијег од 60 година.

На подручју Парка живи **7.950 становника**, односно **14.752 становника** у 49 села - КО, односно 64 насеља и засеока која су обухваћена границом истраживања.

Просечни национални доходак, процењује се, да није виши **од 500 евра** - што је индикација потпуног сиромаштва (Србија, 1300 евра, 2002).

Голија има повољне могућности за будуће регионално повезивање са важнијим републичким центрима и Црном Гором, а преко њих и шире.

У погледу утицаја примарних центара Републике, пре свега Београда, а затим и Ужица, Ниша, Крагујевца, Голија спада у подручја где се они практично не осећају - што није само последица просторних релација и макро-морфолошких фактора, већ и економско-политичких констелација

Утицај гравитационо најближих градских центара огледа се, пре свега, у негативним процесима емиграције и депопулације у насељима Голије, који су, углавном, усмерени ка околним општинским центрима.

Побољшање и повећање мале и ограничене материјалне базе, није могуће постићи без интервенције државе.

Постојање значајних природних и културно-историјских целина и споменика на подручју и у непосредном окружењу потврђује чињеницу да подручје Голије има централно место у њиховом повезивању у комплексну, природну, културно-историјску и туристичко-рекреативну целину.